

**Commentariorvm, Ac Dispvationvm In Primam Partem
Sancti Thomæ Tomvs ...**

Complectens ad viginti sex Quæstiones priores, centum & septem
Disputationes in Capita diuisas

Vázquez, Gabriel

Antverpiæ, 1621

Sententia Andreæ de Vega, & S. Thomæ, de gratia operante, &
cooperante. c. 3.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-80983](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-80983)

Quotplex sit auxilium gratia per Christum.

Gratia igitur, de qua hactenus dictum est, alia est operans, alia cooperans; quarum singulae alijs quoque tribus nominibus vocari solent. Operans dicitur etiam praeueniens, excitans, inspiratio seu infusio: cooperans vero dicitur etiam comitans, adiuvans, & gubernatio, vt infra explicabitur. Denique huic diuisioni tertium aliud membrum adhiberi solet, scilicet gratia sublequentis, quae hoc vniuo nomine solum nuncupatur, tamen est variis eius significationes, de qua cito dicemus.

Bene video Doctorem S. r. 2. q. 111. a. 2. Alber. in 2. d. 2. ar. 7. Bonau. q. 6. Gab. q. 1. a. 1. no. 2. Marfil. in 2. q. 17. a. 1. no. 2. Alex. 3. p. q. 69. memb. 3. ar. 2. & 3. Anto. 4. p. tit. q. 3. §. 1. & alios Scholast. hanc diuisionem quoque accommodasse gratia habituali vt ea etiam sit operans & cooperans: sed quauis recta ratione gratia habitualis sic distinguatur, & appellari possit, ea tamen diuisio à sanctis Patribus usitata non est. Nam gratiam remissionis peccatorum (sic enim vocat Aug. ep. 105. quam nos habitualem, aut iustificante formaliter dicimus) Patres nusquam diuidunt in operantem, & cooperantem vt recte notauit Andreas de Vega. li. 8. in Concil. Trident. c. 13. sed auxilia ipsa gratiae; quae per Christum nobis conceduntur diuisit primus omnium Aug. in operantis, & cooperantis, vel potius dixit Deum gratia sua quaedam in nobis operari sine nobis, quaedam vero nobiscum: vnde & nomen gratiae operantis & cooperantis usurpatum est. Atque his nominibus passim vtitur, vt contra Pelagianos & Semipelagianos ostendat, initium bonae vitae esse in nobis à solo Deo, vt cap. 6. & 7. exponemus.

Quod vero nonnulli dicunt, gratiam habitualem iuxta mentem Aug. dici posse gratiam operantem, eo quod fiat in nobis sine nobis promerentibus illam, facile confutari potest ex eodem Aug. in Epist. 105. vbi docet, gratiam remissionis peccatorum non esse gratiam illam, quam pelagius concedere debet sine meritis, quia remissio peccatorum non datur sine meritis fidei, vt d. 89. c. 5. ex eodem Aug. referemus. Porro eam solum gratiam diuidunt Patres in operantem & cooperantem de qua cum Pelagio fuit controversia: de gratia autem habituali, nempe de remissione peccatorum non fuit cum illo contentio, vt constat ex ep. 105. Aug.

Gratia operantis & cooperantis meminit Concilium Araus. 2. canon. 9. qui ex sententia Augusti, 21. sumptus est vbi dicitur. *Quoties enim bona operamur, Deus in nobis, atque nobiscum vt operemur operatur.* Per vocem, *operatur*, ad varias partes periodi relatum, vtrique gratia significatur. Si enim coniungatur parti, *in nobis*, denotat gratiam operantem, si vero coniungatur parti *nobiscum vt operemur*, indicatur gratia cooperantis. Et can. 4. gratiam Dei appellat infusionem, & operationem in nos intelligit gratiam operantem. Et canone 20. qui est apud August. li. 2. contra duas Epist. Pelagianorum, 4. & 8. dicitur. *Multa in homine bona sunt, quae non facit homo: vbi notatur gratia operans: Nulla vero facit homo bona quae non praestet Deus vt faciat homo*, vbi significatur gratia cooperans. Sed Aug. plura sunt loca, quorum aliqua infra referemus, vbi vtriusque gratiae mentio fiet.

Vasquez in 1. part. Thomae 1.

Conc. quoque Trid. vtriusque meminit sessio. 6. c. 5. vbi docet exordium iustificationis sumendum esse à gratia praeueniente, sic enim vocat, quam ex Aug. appellamus communiter operantem. Subdit deinde: *hoc est ab eius vocatione, vt per eius excitantem atque adiuvantem gratiam eidem assentiendo, & cooperando, libere disponantur.* Vbi concilium operantem gratiam, nuncupauit praeuenientem, & excitantem; cooperantem vero appellauit adiuvantem, ipsamque esse cooperantem indicauit, cum dixit: *eidem assentiendo & cooperando.* Sic etiam Bernar. opus. de gratia & libero arbitrio praeuenientem & comitantem vocauit, quas Conc. dixit praeuenientem, & adiuvantem. Denique Eccl. in oratione Dominica 5. post pascha, operantem vocauit inspirationem, iuxta phrasin Concilij Araus. 2. cooperantem vero appellauit gubernationem: *Large (inquit) supplicibus tuis, vt cogitemus, te inspirante, quae velle sunt, & te gubernante eadem faciamus.* Nisi forsitan nomine gratiae gubernationis intelligat gratiam sublequentem, iuxta illud Prou. 16. *Et domini gubernare linguam;* de quo c. 10. dicemus. Et Conc. Araus. secundum Can. 4. gratiam operantem appellauit infusionem & operationem Spiritus sancti: canone vero 5. & 6. vocauit inspirationem.

Sed cur dicatur gratia operans & cooperans, vel potius dicatur Deus in nobis sine nobis quaedam operari, alia autem nobiscum cooperari: magna est inter Scholasticos controversia. Ad ea vero quae in tota materia de praedestinatione dicturi sumus, plurimum interest hunc modum loquendi, qui ex August. desumptus est, iuxta mentem ipsius sincere, & fideliter exponere. Per multis enim occasio fuit, vt longe aliter quam deberent, de praedestinatione gratiae sentirent, plurimaeque difficultas intellectu defenderent, quod illius doctrinae consentanea esse putarent. Atqui non parum refert, Aug. sententiam de praedestinatione gratiae fideliter amplecti: neque enim ipse aliter de praedestinatione, quam de gratia loquutus est. De gratia vero eius doctrinam summis Ecclesiae Pontificibus, Innocentio, Celestino, & Leone in Conc. Araus. mirum in modum probatam fuisse d. 89. & 91. manifestum erit. Siquid vero videbitur excessisse, d. 98. notabimus.

CAPVT III.

Sententia Andreae de Vega, & S. Thom. de gratia operantis, & cooperantis.

Referam in hoc c. & paucis etiam impugnabo modos, quibus Andreas de Vega, S. Th. & alij explicat phrasin Aug. cum de gratia operante, & cooperante loquuntur. Vega igitur li. 6. in Conc. Trident. c. 8. docet gratiam operantem in nobis esse sanctam cogitationem & primum motum voluntatis, quo subito homo mouetur ad bonum: ait autem hanc gratiam appellari operantem, quia Deus eam in nobis sine nobis, seu ipsa gratia in nobis sine nobis operatur. Illud vero sine nobis quo saepius vtitur Aug. explicat hoc modo. Quia nimirum ad eius productionem solus Deus physice operatur, homo autem passim omnino se habet. Contra vero affirmat eam dici cooperantem gratiam quam nobiscum, hoc est, nobis simul physice efficientibus Deus operatur: hanc autem putat esse in ipso consensu. Sequutus est hic auctor sententiam Nominalium, de qua dicemus 1. 2. q. 3. Nominali a. 2. qui docent, intellectionem, & volitionem à solo

V.

sol.

solo Deo efficiente posse produci, intellectu & voluntate omnino patiente, etiam illa qualitate homo informatus intelligere & velle dicatur: quia hæc operationes non sunt productiones, sed actiones (vt aiunt) grammaticales circa obiectum, & vere sunt qualitates, quæ suo effectu formali reddunt hominem intelligentem, & volentem. Fauent etiam Thomistæ aliqui, qui putant, primum actum voluntatis non effici ab ipsa voluntate, sed à solo Deo, eo quod dixit *S. Tho. 1. 2. q. 9. a. 4.* in eo actu à solo Deo voluntatem moueri, de quo eo loco fusius tractabitur.

Sed præterquam quod hæc explicatio, si meliorem philosophandi rationem sequamur, falsa est, nec secundum mentem *S. Tho.* quod nunc demonstrare necesse non est, locis enim citatis, satis superque de hac re dicemus, nihil cum August. sensu habet commune. Cum enim ille vt excludat omne meritum, & initium boni operis ex nobis, inueniatur quandam gratiam operantem, & præuenientem, quæ est initium meriti, parum curauit, vtrum illa à nobis efficientibus physice sit, an non; dummodo constaret, eam esse ante omne meritum, & esse initium illius: hoc autem recte assignatur, etiam si dicamus omnem operationem intellectus, & voluntatis naturaliter, & absque deliberatione ab ipsis facultatibus physice effici, & produci. Frustra ergo Andreas de Vega eo recurrit, quo nunquam August. disputationem suam direxit, nec ad conuincendum Pelagium sibi opus esse existimauit.

Aliorum sententia.

Thom. Conrad. Caietan. Duran. Anton. Scotus. Driedo. Ruyssius.

Alio modo explicant gratiam operantem & cooperantem, & qua ratione gratiam operantem dicatur Deus in nobis sine nobis operari, *S. Tho. 1. 2. q. 111. a. 2. Conradus, & Caiet. & recentiores ibidem, Dur. in 2. d. 26. q. 3. Anton. 4. p. 114. q. 3. §. 1. & 2. Scot. 1. de nat. & grat. c. 16. longe à med. Drie. 2. de gratia & lib. arbit. tractatu 1. c. 2. Ruyss. Tapper. ar. 7. §. 1. Et quia articulus pag. 299. Asserunt ergo gratiam operantem esse in primo motu voluntatis circa finem etiam libero, ex quo voluntas mouetur ad secundum qui est circa media, & ad actionem exteriorem: nam in secundo actu, qui est circa media, & in actione exteriori iam inuenitur gratia cooperans. Putant autem vocari operantem gratiam, quia ad eum actum nos mouet sine nobis, non quidem physice efficientibus, sed prius alio quopiam actu volentibus: tunc enim homo dicitur se mouere ad volendum vel operandum, quando ex vna voluntate in aliam, vel in ipsum opus mouetur: & tunc gratia dicitur cooperari nobiscum, & nos cum gratia.*

Verum hæc interpretatio, quam alioquin re ipsa veram contineat doctrinam, tamen non quadrat verbis & menti Aug. nam in primum consensum voluntatis liberum non solum gratiam operantem, sed etiam cooperantem concurrere ex multis ipsius testimonijs c. 7. manifestum erit. Atque secundum eius doctrinam contra Pelagium, qua contendit in nobis esse quoddam initium meriti, quod sine nobis Deus operatur, necesse est in primo ipso actu libero circa finem, principium assignare gratiæ operanti, & aliquid etiam cooperanti. Quis enim negabit merita ipsa iam esse gratiæ cooperantis, & non sine nobis? Vt enim dicebatur in canone illo 9. qui est sententia August. 22. Quoties bonum operamur, Deus in nobis, atque nobiscum, vt operemur, operatur. Constat autem in prima voluntate libera circa finem, nos operari bonum opus, &

meritorium: ergo non solum Deus in nobis (scilicet gratia operante) sed etiam nobiscum (scilicet gratia cooperante) operatur: ac proinde gratia operans ex intentione Aug. contra Pelagium, non est in ipso libero consensu, etiam primi actus, sed ante consensum. Verum de hoc latius c. 4.

CAPVT IV.

Quid de hac re senserint Gregorius Ariminensis, & alij recentiores.

Propius ad mentem August. videtur accedere *Gre. Arimin. in 2. d. 28. q. 1. a. 3. ad 12. argum.* Quem, vt apprime in Aug. doctrina versatum, sequuntur complures recentiores. Asserit ergo omne opus intellectus, & voluntatis non solum à Deo fieri, sed etiam à nobis tanquam à secunda causa efficiendi physice produci. In bonis autem operibus etiam nostra voluntas cooperetur vt secunda causa, Deum tamen sola sua virtute primo eam applicare ad libere volendum, non solum eam præueniendo præuia cogitatione ex parte intellectus, & primo motu non deliberato timoris aut spei, aut alterius affectus, sed etiam eam impellendo ad consensum liberum. Hunc impulsum & applicationem putat Greg. esse medium quid inter ipsum consensum liberum, ad quem cooperatur voluntas, & primum motum non deliberatum voluntatis, seu cogitationem, quæ ex parte intellectus præcedit illamque applicationem appellat ab Aug. initium boni operis imo ob eam causam (inquit) dicitur Deus facere, vt velimus, & vt faciamus bona, quæ agimus, & vt præcepta seruemus, quia phrasi virtutis frequenter Aug. Confirmat autem multis eiusdem testimonijs.

Primum est lib. de gratia & libero arbitrio c. 16. vbi inquit. Certum est nos velle, cum volumus sed ille facit, vt velimus bonum. Et infra: Certum est nos facere cum facimus: sed ille facit, vt faciamus, præbendo virtuti efficacissimas.

Secundum testimonium est eodem lib. c. 17. in hæc verba: Vt velimus sine nobis operatur, cum autem volumus & sic volumus, vt faciamus nobiscum operatur, tamen sine illo operante, vt velimus, vel cooperante cum volumus, ad bona pietatis opera nihil valeamus.

Tertium testimonium est in li. 1. ad Simplicium q. 2. ante medium: Aliter (inquit) deus præstat vt velimus aliter præstat quod voluerimus, vt velimus enim & suum esse voluit, & nostrum: suum vocando, nostrum sequendo: quod autem voluerimus, solus præstat. Quo sane modo loquendi manifeste indicat Aug. & Deum solum in nobis sine nobis facere, vt velimus, & vt faciamus. Quod nulla ratione verum esse videtur, nisi quia ipse intime præsens voluntati nostræ, eam applicat primus, & mouet, seu determinat prius natura, quam accedat consensus illius liber ad volendum, & faciendum. Hunc modum loquendi colligit Aug. ex illo ad Phil. 2. Deus est, qui operatur in nobis velle & perficere pro bona voluntate. Non dixit Paulus cooperatur, vt solus intelligatur Deus: sed non solus operatur consensum liberum: ergo concedere debemus, initium illius à solo Deo esse, applicationem scilicet illam, & impulsum ad consentiendum, vt explicatum est. Qua ratione dictum quodque putat Aug. in illa q. 2. ad Rom. 9. Non est volentis, neque currentis, sed Dei miserentis. ac si dixisset Paulus, sed solius Dei miserentis, vt optime deducit ipse Aug. & nos c. 8. explicabimus. At solius Dei esse nequit totus consensus: superest igitur, vt sic solius Dei secundum illam applicationem priorem.

Ratione